

**CASE-STUDY METODIDAN FOYDALANISH ORQALI TALABALARNING
KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH**

Baxronov Mansur Adham o'g'li

Navoiy davlat universiteti talabasi.

Hazratqulov Dilmurod Tal'at o'g'li

Navoiy davlat universiteti talabasi.

Ilmiy rahbar: Jo'rayeva Zamira Ishmuminovna

Navoiy davlat universiteti o'qituvchisi.

Annotatsiya. Mazkur maqolada ingliz tili darslarida case-study metodidan foydalanish orqali talabalarning kommunikativ kompetensiyasini shakllantirish masalasi tahlil qilingan. Kommunikativ kompetensiyaning tarkibiy qismlari yoritilib, case-study metodining mohiyati hamda didaktik imkoniyatlari ochib berilgan. Shuningdek, ushbu metodning bosqichma-bosqich qo'llanish jarayoni va uning talabalarning nutqiy faoliyatiga ta'siri asoslab berilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, case-study metodidan foydalanish talabalarning erkin muloqot qilish, mustaqil fikrlash va muammoli vaziyatlarda yechim topish ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali ekanligi aniqlangan.

Kalit so'zlar. *Case-study metodi, kommunikativ kompetensiya, ingliz tili o'qitish, interaktiv metodlar, nutqiy faoliyat, talaba markazli ta'lim*

Zamonaviy ta'lim tizimida chet tillarini o'qitish jarayonida talabalarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish ustuvor vazifalardan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Globallashtirish sharoitida ingliz tilini o'rganish nafaqat grammatik bilimlarni egallashni, balki real hayotiy vaziyatlarda samarali muloqot qilish ko'nikmalarini shakllantirishni ham talab etadi. Shu jihatdan, ta'lim jarayoniga innovatsion yondashuvlarni joriy etish bugungi kunning dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasida ta'lim sifatini oshirish va xalqaro standartlarga moslashtirishga qaratilgan qator normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilingan. Xususan, O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonunida ta'lim jarayoniga zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish, o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish hamda ularning amaliy ko'nikmalarini shakllantirish ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Mazkur qonun ta'lim jarayonida an'anaviy usullardan innovatsion, interaktiv metodlarga o'tish zarurligini asoslab beradi.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-5117-son qarori asosida chet tillarini o'qitish tizimini tubdan takomillashtirish, zamonaviy metod va texnologiyalarni keng joriy etish, shuningdek, talabalarning kommunikativ

kompetensiyasini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilgan. Ushbu qaror chet tilini o'qitishda amaliy yondashuvni kuchaytirish zarurligini belgilab beradi.

Amaliyot shuni ko'rsatadiki, an'anaviy o'qitish metodlarida grammatik bilimlarga ustuvor ahamiyat berilishi natijasida talabalar nazariy jihatdan yetarli bilimga ega bo'lsalar-da, real muloqot jarayonida erkin fikr bildirishda qiyinchiliklarga duch kelmoqdalar. Bu esa ta'lim jarayoniga talaba faolligini oshiruvchi, muammoli vaziyatlarga asoslangan va real kommunikatsiyani ta'minlovchi metodlarni joriy etishni talab etadi.

Shunday innovatsion metodlardan biri — case-study metodi bo'lib, u muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, muhokama qilish va asosli qarorlar qabul qilishga yo'naltirilgan interaktiv o'qitish usuli hisoblanadi. Ushbu metod talabalarning nafaqat til bilimlarini, balki ularni amaliy qo'llash, mustaqil fikrlash va jamoaviy muloqot olib borish ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu nuqtai nazardan, ingliz tili darslarida case-study metodidan foydalanish orqali talabalarning kommunikativ kompetensiyasini shakllantirish masalasi ilmiy va amaliy jihatdan dolzarb hisoblanadi.

Mazkur maqolaning maqsadi — ingliz tili darslarida case-study metodidan foydalanish orqali talabalarning kommunikativ kompetensiyasini shakllantirish imkoniyatlarini tahlil qilish hamda uning samaradorligini asoslashdan iborat.

Chet tilini o'qitish metodikasida kommunikativ kompetensiya tushunchasi muhim o'rin egallaydi. Ushbu kompetensiya talabaning tilni nafaqat nazariy jihatdan bilishi, balki uni turli kommunikativ vaziyatlarda to'g'ri va samarali qo'llay olish qobiliyatini ham o'z ichiga oladi. Ilmiy yondashuvlarga ko'ra, kommunikativ kompetensiya bir nechta tarkibiy qismlardan iborat bo'lib, ular lingvistik, sotsiolingvistik, diskursiv hamda strategik kompetensiyalarni qamrab oladi. Lingvistik kompetensiya grammatik va leksik bilimlarni ifodalasa, sotsiolingvistik kompetensiya nutqni muayyan vaziyatga moslashtirishni taqozo etadi. Diskursiv kompetensiya mantiqiy va izchil nutq qurishni ta'minlasa, strategik kompetensiya esa muloqot jarayonida yuzaga keladigan qiyinchiliklarni yengib o'tishga xizmat qiladi.

Amaliyot shuni ko'rsatadiki, an'anaviy o'qitish metodlarida asosan lingvistik kompetensiyani rivojlantirishga e'tibor qaratiladi. Natijada talabalar grammatik qoidalarni yaxshi o'zlashtirsalar-da, ularni real muloqot jarayonida qo'llashda qiyinchiliklarga duch keladilar. Shu sababli kommunikativ kompetensiyaning barcha tarkibiy qismlarini kompleks ravishda rivojlantiruvchi zamonaviy pedagogik metodlarga ehtiyoj ortib bormoqda.

Shunday metodlardan biri case-study metodi bo'lib, u real yoki realga yaqin muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, muhokama etish va ularga nisbatan yechimlar ishlab chiqishga asoslangan interaktiv o'qitish usuli hisoblanadi. Mazkur metod ta'lim jarayonini talaba markazli tarzda tashkil etishga xizmat qiladi hamda o'quvchilarning

mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish va jamoaviy muloqot olib borish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Ayniqsa, ingliz tili darslarida case-study metodidan foydalanish talabalarning nutqiy faolligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Case-study metodining kommunikativ kompetensiyani shakllantirishdagi samaradorligi uning bosqichma-bosqich tashkil etilishida yaqqol namoyon bo'ladi. Dastlab o'qituvchi tomonidan muammoli vaziyat taqdim etiladi. Bu vaziyat odatda real hayotga yaqin bo'lib, talabalarni fikrlashga undaydi. Masalan, kompaniya ichida xodimlar o'rtasida kelishmovchilik yuzaga kelgan holat misol tariqasida keltirilishi mumkin. Keyingi bosqichda talabalar ushbu muammoni tahlil qiladilar, uning sabablarini aniqlaydilar va o'z fikrlarini ingliz tilida ifoda etadilar. Ushbu jarayon ularning lingvistik hamda diskursiv kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Shundan so'ng talabalar kichik guruhlariga bo'linib, muhokama jarayoniga kirishadilar. Guruh doirasida ular o'z fikrlarini asoslaydilar, turli nuqtai nazarlarni taqqoslaydilar hamda bahs-munozara olib boradilar. Bu bosqichda sotsiolingvistik va strategik kompetensiyalar shakllanadi, chunki talabalar muloqot jarayonida mos til birliklarini tanlashga hamda o'z fikrlarini samarali yetkazishga harakat qiladilar. Yakuniy bosqichda har bir guruh o'z yechimlarini taqdim etadi va ularni asoslaydi. Ushbu jarayon talabalarni erkin fikr bildirishga undaydi hamda ularning nutqiy faolligini sezilarli darajada oshiradi.

Ingliz tili darslarida case-study metodini qo'llash amaliy jihatdan ham yuqori samaradorlikka ega. Masalan, "Workplace communication" mavzusida tashkil etilgan darsda talabalarga korxonada ichidagi muammoli vaziyat taqdim etiladi. Talabalar ushbu vaziyatni tahlil qilib, muammoning yechimini izlaydilar va ingliz tilida muhokama olib boradilar. Dars davomida talabalar faol ishtirok etadilar, o'z fikrlarini erkin bayon etadilar hamda tilni amaliy qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Natijada o'quv jarayoni yanada interaktiv tus oladi.

Case-study metodidan foydalanish talabalarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishda bir qator afzalliklarga ega. Avvalo, ushbu metod real kommunikativ muhitni yaratadi, bu esa talabalarning tilni tabiiy sharoitda qo'llashga imkon beradi. Shuningdek, metod talabalarning nutqiy spontanligini rivojlantiradi, ularni mustaqil fikrlashga undaydi hamda o'quv jarayoniga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Bundan tashqari, guruhda ishlash orqali talabalar o'zaro hamkorlik qilish, fikr almashish va muammolarni birgalikda hal etish ko'nikmalarini ham egallaydilar.

Umuman olganda, case-study metodi ingliz tili darslarida talabalarning kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishda samarali vosita sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu metod orqali talabalar tilni nafaqat o'rganadilar, balki uni real hayotiy vaziyatlarda qo'llashni ham o'zlashtiradilar. Bu esa zamonaviy ta'lim talablariga to'liq javob beruvchi muhim natija hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, ingliz tili darslarida case-study metodidan foydalanish talabalarning kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishda samarali pedagogik vositalardan biri hisoblanadi. Ushbu metod orqali talabalar real hayotiy vaziyatlarga asoslangan muammolarni tahlil qilish, ularni muhokama etish va asosli yechimlar ishlab chiqish jarayonida faol ishtirok etadilar. Natijada ularning nafaqat lingvistik bilimlari, balki sotsiolingvistik, diskursiv hamda strategik kompetensiyalari ham kompleks ravishda rivojlanadi.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, case-study metodi talabalarning nutqiy faolligini oshiradi, ularni erkin fikr bildirishga undaydi hamda ingliz tilidan amaliy foydalanish ko‘nikmalarini shakllantiradi. Shuningdek, ushbu metod o‘quv jarayonini interaktiv tashkil etish, talabalarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish va jamoaviy ishlash ko‘nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu bois, ingliz tili darslarida case-study metodidan keng foydalanish, uni zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan uyg‘unlashtirish hamda amaliy mashg‘ulotlarda tizimli qo‘llash maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-5117-son qarori “Chet tillarini o‘rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”.
3. Harmer Jeremy – How to Teach English. – Harlow: Pearson Longman, 2007.
4. Scrivener Jim – Learning Teaching. – Oxford: Macmillan Education, 2011.
5. Richards Jack C. – Communicative Language Teaching Today. – Cambridge: Cambridge University Press, 2006.
6. Brown H. Douglas – Principles of Language Learning and Teaching. – New York: Pearson Education, 2007.
7. Common European Framework of Reference for Languages (CEFR). – Strasbourg: Council of Europe, 2001.
8. Thornbury Scott – How to Teach Speaking. – Harlow: Pearson Longman, 2005.
9. Nunan David – Task-Based Language Teaching. – Cambridge: Cambridge University Press, 2004.
10. Byram Michael – Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. – Clevedon: Multilingual Matters, 1997.